

DOORONTWERPEN IS ZOEKEN MET RESPECT VOOR HET VERLEDEN

10 oktober, 2011 | door Martin Liebrechts

Bij de kwaliteitsaanpassing van bestaande gebouwen is de architectuur van het verleden het startpunt. Alleen in uitzonderlijke gevallen als het een icoon en een uniek exemplaar is, moet er volledige terughoudendheid betracht worden. In de meeste gevallen gaat het veel meer om een kwestie van 'doorontwerpen' ofwel verdergaan waarmee de voorganger gestopt is. Als dat dan de basis vormt, welke uitgangspunten zijn hiervoor te hanteren? In het verleden werd gezocht naar de wijze waarop het gesprek met de bestaande architectuur werd aangegaan. Dit kon historiserend, confronterend of in dialoog met het bestaande zijn. In de huidige benadering worden er nieuwe stappen gezet, die minder statisch zijn, maar uitgaan van het proces van voortdurende ontwikkeling (iets is nooit af in het proces van ontstaan, verandering en tot slot verdwijnen). Het doorontwerpen gaat uit van de voortdurende verandering en aanpassing, waarbij er op basis van nieuwe vragen en behoeften een 'passend' antwoord wordt gezocht.

De nieuwe balans

In de architectuur gaat het niet om de vooroordelen te laten prevaleren, want dan hebben we het over smaak ofwel (persoonlijke) voorkeur. En in de uiterste situatie houdt het in 'de heersende opvatting wat goed staat'. Als dat de opgave is, dan kan de computer het beter. De opgave is dus complexer. Het is voortdurend zoeken naar de balans tussen:

- Het gebruik. Wat zijn de huidige eisen?
- Welke kwaliteit uit het verleden vraagt aandacht?
- Welke beeldtaal wordt geciteerd, met andere woorden: waar wordt naar verwezen?

Zeker als het om grotere woningcomplexen gaat en de doelgroep niet allemaal uit 'pure' liefhebbers van de specifieke architectuur bestaat, zijn de eisen die het huidige gebruik stelt aan de kwaliteit van een woning zeer bepalend voor de keuze van de oplossing. Monumenten zijn er voor mensen en niet andersom. Het evenwicht moet dan gezocht worden tussen de basis van de beeldtaal en het gebruik in de toekomst.

Vervolgens is het essentieel te pogen onderscheid te maken tussen de dragers van de beeldkwaliteit van het verleden (de basis van de beeldtaal) en de meer secundaire, ondersteunende elementen. Welke karakteristieken moeten behouden of teruggebracht worden?

Vervolgens is bij de kwaliteitsaanpassing van belang hoe er omgegaan kan worden met toevoegingen. Nieuwe gebouwonderdelen – aanbouwen, uitbouwen, opbouwen, bergingen –, die worden toegevoegd

om de gewenste extra ruimte te scheppen. Op dat moment speelt de vraag naar welke beeldtaal verwezen wordt.

Spanningsveld in de praktijk

Architectuur is geen kwestie van stemmen. Het gaat om de consistentie van een idee, die ook voor de gebruiker, nu en in de toekomst, iets betekent. Er moet dus gezocht worden naar een samenspel in de taal en de vertaling naar de toekomst ervan. Ingeval van de gevelkozijnen richt zich dit vaak op de hoofdmaten en de verdeling erin. Bij de verdeling wordt gezocht naar richting (horizontaliteit, verticaliteit), verwijzing en evenwicht (soms symmetrie). De vraag is dan ook of de toegepaste roeden uit het verleden teruggebracht moeten worden. En zo spelen er veel vragen als het om de aanpak van een gebouw uit het verleden gaat.

In eerste instantie moet niet de regel zijn hoe ik het oorspronkelijke plaatje herstel, maar vooral hoe essentiële verminkingen teniet gedaan kunnen worden. En iedereen heeft er enkele op zijn netvlies staan, zoals de te grote dakkapellen die later geplaatst zijn, grote stukken metselwerk dat onjuist gerepareerd is, de betonpannen met de verdwenen schoorstenen en bij het hersel moeten er veelal keuzes gemaakt worden, want niet alles kan.